

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

Кучинська Лілія Фотіївна

УДК 373.2.091.33-051:379.81:613.6

**РЕКРЕАЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ЗДОРОВ'Я
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У СИСТЕМІ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ
ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Житомир – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Житомирському державному університеті імені Івана Франка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Сидорчук Нінель Герандівна,
Житомирський державний університет
імені Івана Франка,
професор кафедри педагогіки, професійної освіти та
управління освітніми закладами.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, доцент
Андрющенко Тетяна Костянтинівна,
КНЗ "Черкаський обласний інститут післядипломної
освіти педагогічних працівників Черкаської обласної
ради",
завідувач кафедри дошкільної освіти та професійного
розвитку педагогів;

кандидат педагогічних наук, доцент
Миськова Наталія Миколаївна,
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія,
доцент кафедри дошкільної педагогіки, психології та
фахових методик.

Захист відбудеться 6 травня 2021 р. о 10.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 14.053.01 у Житомирському державному університеті імені Івана Франка за адресою: 10008, м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40, другий поверх, конференц-зал.

З дисертацією можна ознайомитися на офіційному сайті https://zu.edu.ua/avto_ped.html та в бібліотеці Житомирського державного університету імені Івана Франка за адресою: 10008, м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40.

Автореферат розісланий 5 квітня 2021 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

С.Л. Яценко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Пріоритетним напрямом державної політики, як зазначено у Законі України "Основи законодавства України про охорону здоров'я" (1992, редакція 2020), Державній цільовій соціальній програмі розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року, Національній стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року "Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація" визначено нормативи та регулятори впровадження загальнодержавних програм охорони здоров'я у всі сфери життя та діяльності людини. У зазначеному контексті актуалізується необхідність збереження професійного здоров'я педагогічних працівників як важливого шляху забезпечення ефективного розв'язання ними професійних завдань та успішної життєдіяльності.

Особливого значення в умовах реформування освітньої галузі, про що йдеться у законах України "Про дошкільну освіту" (2001, редакція 2021), "Про фізичну культуру і спорт" (1994, редакція 2018), "Національній доктрині розвитку освіти та фізичної культури і спорту" (2004, редакція 2018), проблема збереження та зміцнення професійного здоров'я набуває для педагогічних працівників закладів дошкільної освіти, оскільки саме їхня професійна діяльність забезпечує формування здоров'язбережувальної компетентності дітей дошкільного віку, закладає основи здоров'я майбутньої нації.

Вивчення практики роботи закладів дошкільної освіти засвідчило, що на етапі інтенсивних змін у галузі дошкільної освіти наявний стан соматичного здоров'я, психічного та соціального благополуччя педагогічних працівників, про що засвідчує порівняльна характеристика суб'єктивних та об'єктивних показників якості життя, не відповідають вимогам суспільства та особистості щодо ефективного виконання професійних завдань, творчого розвитку та самовдосконалення.

Одним із шляхів вирішення окресленого завдання є системна організація методичної роботи у закладах дошкільної освіти, орієнтована на комплексне використання активного соціального та природного середовищ, оздоровчого потенціалу рекреаційних ресурсів.

Значущість феномену здоров'я відображена як у класичній спадщині (Гіппократ, Демокріт, Геракліт, Платон, Аристотель, Гален, Квінтіліан, Я. А. Коменський, Дж. Локк, Ж.-Ж. Руссо, К. Гельвецій, А. Дістервег, М. Пирогов, К. Ушинський, В. Бехтерев, П. Лесгафт), зарубіжній науці (Е. Аронсон, С. Джексон, К. Маслач, Б. Перлман, А. Пінес, Дж. Фрейденберг, Е. Хартман та ін.), так і у вітчизняній науковій думці (М. Амосов, Г. Апанасенко, В. Бойко, І. Брехман, Т. Бойченко, В. Бутенко, Н. Водоп'янова, О. Кудрявцева, В. Орел та ін.).

Науковцями розглядаються багатокomпонентні характеристики здоров'я (Б. Братусь, Г. Воскобойнікова, М. Гончаренко, В. Горащук, І. Дубровіна, І. Єжов, В. Кукушин, Л. Сущенко, А. Царенко та ін.), психолого-педагогічні аспекти виявлення професіогенних факторів ризику (Б. Ананьєв, О. Донченко, Е. Зеєр, Н. Кузьміна, А. Маркова, Л. Мітіна, М. Рибніков, С. Рубінштейн, В. Семиченко, В. Сластьонін, Т. Титаренко та ін.), особливості професійного здоров'я педагогів (Т. Андрющенко, В. Бобрицька, Б. Долинський, Л. Іващук, Г. Мешко, Н. Миськова та ін.).

В основу сучасних досліджень ролі рекреаційного ресурсу як засобу оптимізації якості життя людини покладено ідеї практико-орієнтованої діяльності Л. Гуліка (США), Х. Йордана (Польща, ігрові майданчики "Йорданські сади"), І. Єфімова (Українська федерація оздоровчої скандинавської ходи), а також теоретичні положення, спрямовані на вивчення проблеми історії становлення та розвитку рекреаційної діяльності (Т. Круцевич, Н. Пангелова, С. Пангелов), визначення її концептуальних засад, принципів, форм реалізації в умовах оздоровлення населення (Б. Рассел, І. Кулік, А. Орлов, Ю. Рижкін, Л. Скрипник, Г. Чепурда та ін.).

Аналіз дисертаційних робіт засвідчує посилену увагу до проблем: забезпечення умов здоров'язбереження педагогічних працівників (М. Лехолетова, В. Мойсеюк, О. Шукатка); впливу професії на стан здоров'я (В. Грибан); використання рекреаційних ресурсів як засобу оволодіння життєвими навичками здоров'язбереження (О. Бейдик, В. Головкіна, О. Музиченко-Козловська, О. Ніколаєва, І. Смадич, А. Тимейчук).

Проте теорія і практика проблеми здоров'язбереження педагогічних працівників закладів дошкільної освіти є практично не розробленою, потребує всебічного комплексного вивчення, а також створення якісно нової моделі збереження професійного здоров'я на основі інноваційних підходів.

Аналіз окресленої проблеми свідчить про наявність та необхідність вирішення кількох основних *суперечностей*, а саме:

- між задекларованими у нормативних документах базовими положеннями сучасної політики у галузі охорони здоров'я та збільшенням навантажень педагогічних працівників у ході модернізації освітнього процесу закладів дошкільної освіти;

- між потребою у збереженні життєвих ресурсів для ефективного виконання професійних завдань педагогічними працівниками закладів дошкільної освіти та обмеженістю чітко окреслених шляхів реалізації цього завдання;

- між високим рівнем зацікавленості закладів дошкільної освіти в практико-орієнтованих методиках збереження та зміцнення професійного

здоров'я педагогічних працівників і переважанням традиційних підходів до впровадження програм охорони здоров'я.

Отже, актуальність проблеми, її недостатня вивченість та необхідність наукової розробки зумовили вибір теми дослідження: **"Рекреалогічні засади збереження професійного здоров'я педагогічних працівників у системі методичної роботи закладів дошкільної освіти"**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана в межах комплексної наукової теми кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами Житомирського державного університету імені Івана Франка "Професійна підготовка майбутніх фахівців у умовах ступеневої освіти" (РН №0110U002274). Тема дисертації затверджена на засіданні вченої ради Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол № 6 від 23.01. 2015 р.).

Мета дослідження – науково обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити модель системної організації методичної роботи закладів дошкільної освіти у площині збереження професійного здоров'я педагогічних працівників.

Відповідно до мети визначено основні **завдання дослідження**:

1. Здійснити сутнісну характеристику базових понять дослідження з урахуванням сучасних методологічних підходів.
2. Визначити критерії, показники та ступені їх збалансованості для характеристики стану професійного здоров'я педагогічних працівників закладів дошкільної освіти.
3. Окреслити специфіку використання оздоровчого потенціалу рекреалогічного підходу в організації методичної роботи закладів дошкільної освіти.
4. Науково обґрунтувати модель системної організації методичної роботи закладів дошкільної освіти у площині збереження професійного здоров'я.
5. Експериментально перевірити ефективність авторської моделі на основі її поетапного впровадження.

Об'єкт дослідження – методична робота у закладах дошкільної освіти.

Предмет дослідження – зміст, форми, методи, засоби методичної роботи закладів дошкільної освіти, спрямовані на збереження професійного здоров'я педагогічних працівників.

Для розв'язання поставлених завдань були використані наступні **методи дослідження**:

–*теоретичні* (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення) – для вивчення науково-методичної, психолого-педагогічної літератури з теми дослідження, проведення категоріального аналізу базових понять дослідження та окреслення взаємозв'язку між ними; *емпіричні* (анкетування, спостереження, опитування,

самооцінка, тестування) – з метою визначення стану професійного здоров'я педагогічних працівників на всіх етапах дослідження; *педагогічний експеримент* – для перевірки ефективності впровадження розробленої авторської моделі у практику роботи закладів дошкільної освіти; *методи математичної статистики* – з метою кількісного та якісного аналізу одержаних результатів на основі встановлення кількісних показників щодо оцінювання досліджуваного явища, а також підтвердження їх вірогідності.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота виконувалася на базі ряду закладів дошкільної освіти, зокрема, Житомирських дошкільних навчальних закладів (№ 15, № 40, № 43, № 61), Баранівського закладу дошкільної освіти комбінованого типу "Сонечко" (Житомирська область), дошкільного навчального закладу (ясла-садок) комбінованого типу № 2 "Калинонька" (м. Бердичів, Житомирська область), комунального закладу освіти "Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) комбінованого типу № 12 "Журавлик" (м. Синельниково, Дніпропетровська область), комунального дошкільного навчального закладу (ясла-садок) № 67 (м. Краматорськ, Донецька область), Сумського дошкільного навчального закладу (Центр розвитку дитини) № 14 "Золотий півник", Хмельницького дошкільного навчального закладу № 23 "Вогник", дошкільного навчального закладу № 25 Центр розвитку дитини "Малюк" (м. Чернівці) та закладів післядипломної педагогічної освіти: комунального закладу "Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти" Житомирської обласної ради, Інституту післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області. Експериментальним дослідженням було охоплено 28 директорів та методистів закладів дошкільної освіти, 384 педагогічних працівника (на констатувальному етапі експерименту – 237 осіб, на формуальному – 147 осіб (73 особи – експериментальні групи, 74 особи – контрольні групи).

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в дисертації:

– *вперше* системно висвітлено оздоровчий потенціал рекреаційного підходу для забезпечення умов здоров'язбереження педагогічних працівників закладів дошкільної освіти; теоретично обґрунтовано, розроблено структуру та зміст моделі системної організації методичної роботи закладів дошкільної освіти у площині збереження професійного здоров'я, що вміщує цільовий, змістовий, процесуальний та діагностувально-результативний блоки; критерії та показники оцінки стану професійного здоров'я педагогічних працівників закладів дошкільної освіти; зміст поняття "ступінь збалансованості" для визначення досконалості професійного здоров'я; визначено стан професійного здоров'я педагогічних працівників закладів дошкільної освіти на основі аналізу ступеню їх збалансованості;

– *удосконалено* напрями реалізації методичної роботи у закладах дошкільної освіти; підходи, зміст, форми, методи, засоби здоров'язбереження

педагогічних працівників; уточнено сутність базових понять дослідження: "здоров'я", "професійне здоров'я", "рекреалогічний підхід", "методична робота закладів дошкільної освіти із здоров'язбереження педагогічних працівників";

– *подальшого розвитку* набули концептуальні положення системної організації методичної роботи закладів дошкільної освіти із здоров'язбереження педагогічних працівників, а також теоретичні і прикладні аспекти реалізації рекреалогічного підходу в процесі оздоровлення педагогічних працівників.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що його результати можуть бути використані для розв'язання проблеми здоров'язбереження педагогічних працівників закладів дошкільної освіти шляхом системної організації методичної роботи на основі використання рекреалогічних ресурсів. За результатами дослідження розроблено та впроваджено у практику методичної роботи закладів дошкільної освіти авторську програму, що забезпечила діяльність творчої групи "Школа сприяння здоров'ю". Матеріали дисертації можуть бути використані вихователями-методистами закладів дошкільної освіти, викладачами закладів вищої освіти з метою вдосконалення змісту і процесу професійної підготовки педагогічних працівників закладів дошкільної освіти, а також у системі післядипломної педагогічної освіти.

Результати дослідження **впроваджено** у закладах дошкільної освіти: м. Житомира (довідка № 53 від 25.05. 2020 р., довідка № 35 від 28.05. 2020 р., довідка № 24 від 27.05. 2020 р., № 40 від 26.05. 2020 р., Баранівському закладі дошкільної освіти комбінованого типу "Сонечко" (Житомирська область) (довідка № 47 від 29.05. 2020 р.), дошкільному навчальному закладі (ясла-садок) комбінованого типу № 2 "Калинонька" (м. Бердичів, Житомирська область) (довідка № 34 від 03.06. 2020 р.), комунальному закладі освіти "Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) комбінованого типу № 12 «Журавлик»" (м. Синельниково, Дніпропетровська область) (довідка № 01-20101/53 від 28.05. 2020 р.), комунальному дошкільному навчальному закладі (ясла-садок) № 67 (м. Краматорськ, Донецька область) (№ 25 від 28.05. 2020 р.), Сумському дошкільному навчальному закладі (Центр розвитку дитини) № 14 "Золотий півник" (довідка № 01.36/185 від 27.05. 2020 р.), Хмельницькому дошкільному навчальному закладі № 23 "Вогник" (довідка № 01-31/07.1 від 20.05. 2020 р.), дошкільному навчальному закладі № 25 Центрі розвитку дитини "Малюк" (м. Чернівці) (довідка №70 від 19.05.2020 р.) та закладах післядипломної педагогічної освіти: комунальному закладі "Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти" Житомирської обласної ради (довідка № 01-302 від 30.06. 2020 р.), Інституті післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області (довідка № 01-10/285 від 05.06. 2020 р.).

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дослідження доповідалися на науково-практичних конференціях, круглих столах і педагогічних читаннях різного рівня, зокрема: *міжнародних*: IX Міжнародний фестиваль педагогічних інновацій "Використання інтерактивних методів у системі семінарських занять з педагогами як засіб підвищення їх професійної компетентності" (Черкаси, 2017, очна), XIX науково-практична "Науково-педагогічні школи: проблеми, здобутки та перспективи розвитку" (Житомир, 2018, очна), II науково-практична конференція "Сучасні стратегії педагогічної освіти в контексті розбудови суспільства сталого розвитку та євроінтеграції" (Київ, 2019, заочна), XXI науково-практична конференція "Тенденції розвитку педагогічної освіти в Україні" (Житомир, 2019, очна), XXII науково-практична конференція "Теоретичні і методичні засади розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців в умовах освітніх змін" (Бар, Вінницька область, 2020, очна); *всеукраїнських*: "Інтеграція ІКТ в систему методичної роботи з педагогічними працівниками" (Житомир, 2014, очна), "Інтеграція інтерактивних методів у систему методичної роботи з педагогами як складової забезпечення ефективності освітнього процесу в ДНЗ" (Житомир, 2016, очна), "Компетентнісний підхід до розвитку особистості через впровадження освітньої програми «Впевнений старт»" (Житомир, 2018, очна); *міжвузівських*: інтерактивних методологічних семінарах молодих дослідників "Компетентнісні засади освітнього процесу в умовах діяльності наукових шкіл: вітчизняний та міжнародний досвід" (Житомир, 2018, очна), "Компетентнісні засади освітнього процесу в умовах підготовки педагогічних та професійних кадрів вітчизняний та міжнародний досвід" (Житомир, 2019, очна).

Висновки дисертаційної роботи доповідалися на міжкафедральних семінарах, засіданнях кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами Житомирського державного університету імені Івана Франка, кафедри суспільно-гуманітарних дисциплін КЗ "Житомирський ОППО" ЖОР (2015-2020).

Публікації. Основні результати дослідження відображено в 20 публікаціях (19 одноосібних), з яких 7 статей у фахових наукових виданнях України (зокрема, 2 публікації у наукових виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз), 1 стаття у іноземному науковому періодичному виданні, 13 статей та доповідей на наукових конференціях, у збірках наукових праць.

Особистий внесок автора у статті "Методологічні засади дослідження збереження проблеми збереження професійного здоров'я педагогічних працівників закладів дошкільної освіти" (2019), опублікованій у співавторстві з Н. Сидорчук, полягає у здійсненні аналізу наукових підходів дослідження проблеми здоров'язбереження на конкретнонауковому рівні.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел. Текст роботи ілюстрований 21 таблицею та 11 рисунками. Загальний обсяг дисертації – 279 сторінок (основна частина – 187 сторінок). До списку використаних джерел включено 287 найменувань, з яких 7 – іноземною мовою).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність проблеми дослідження; визначено його мету, завдання, об'єкт, предмет; розкрито наукову новизну і практичне значення одержаних результатів; представлено напрями впровадження та апробації результатів експериментальної роботи.

У **першому розділі** – **"Теоретичні засади проблеми збереження професійного здоров'я педагогічних працівників закладів дошкільної освіти"** – визначено методологічні основи наукового пошуку, здійснено аналіз базових понять дослідження, розроблено та науково обґрунтовано структурні компоненти професійного здоров'я педагогічних працівників закладів дошкільної освіти, розкрито зміст поняття "стан" для оцінки ступеня збалансованості показників професійного здоров'я, виокремлено критерії та показники його прояву.

Зважаючи на міждисциплінарний статус, багатогранність актуалізованої проблеми, окреслено методологічні засади наскрізної реалізації експериментальної роботи. Наголошено на здоров'язбережувальній спрямованості філософії, що проявляється у трьох інваріантних площинах: правильне мислення, правильна поведінка, правильне життя; сформульовано висновок про пріоритети ціннісної мотивації здорового способу життя через його аксіологічний потенціал. Виокремлено провідні методологічні підходи, що визначають загальну стратегію наукового пошуку: системний, цілісний, синергетичний, гуманістичний, особистісний, діяльнісний. Обґрунтовано всеохоплюючий характер теорії ноосфери та концепції людського розвитку для розгляду феномену здоров'я з позицій законів Всесвіту. Підтверджено значущість валеологічного, культурологічного, феноменологічного підходів для урегулювання розуміння здоров'я як гармонії фізичного, психічного, соціального і духовного. Окреслено специфіку нормоцентричного, дискурсивного, віталістичного, професіографічного підходів до трактування ключових положень проблеми здоров'язбереження.

Осмилення проблеми здоров'язбереження крізь призму культурно-історичного досвіду людства і соціальної практики оздоровлення здійснено з позицій найбільш поширених еталонів здоров'я: *античного* (здоров'я як узгодженість внутрішнього потенціалу); *адаптаційного* (здоров'я як пристосування індивіда до навколишнього середовища); *антропоцентричного*

(здоров'я як багатоаспектна самореалізація – розкриття творчого і духовного потенціалу особистості). Зазначено, що лише комплексне врахування аспектів, які визначають пріоритети кожного з виокремлених еталонів, забезпечує повноту розуміння актуалізованої проблеми та впливає на процес оздоровлення людини.

У результаті категоріально-понятійного аналізу проблеми дослідження уточнено сутність базових понять: "здоров'я", "професійне здоров'я", "педагогічні працівники закладів дошкільної освіти" "професійне здоров'я педагогічних працівників закладів дошкільної освіти".

Різні аспекти феномену здоров'я розглянуто за рядом напрямів: *філософсько-соціологічним*, що визначає його як інтегральний показник культури і соціальної політики (С. Омельченко, Л. Сущенко та ін.); *медико-біологічним*, що розглядає його як гігієнічну поведінку та базується на науково-обґрунтованих санітарно-гігієнічних нормах (М. Амосов, Г. Царегородцев, Ю. Лісіцин, Д. Ізуткін та ін.); *психолого-педагогічним*, який визначає провідну роль мотиваційно-ціннісного ставлення, свідомості, поведінки і ціннісно орієнтованої діяльності особистості для створення свого соціокультурного макро- і мікросередовища життєдіяльності (В. Бобрицька, Ю. Бойчук, М. Гончаренко, В. Горащук, В. Оржеховська та ін.).

Категорії педагогічних працівників закладів дошкільної освіти визначено відповідно Закону України "Про дошкільну освіту" (2001, редакція 2021) (директори, заступники директора з навчально-виховної (виховної) роботи, вихователі-методисти, вихователі, старші вихователі, асистенти вихователів, учителі (усіх спеціальностей), учителі-дефектологи, вчителі-логопеди, практичні психологи, соціальні педагоги, інструктори з праці, інструктори з фізкультури, інструктори слухового кабінету, музичні керівники, керівники гуртків, студій, секцій, інших форм гурткової роботи та інші спеціалісти). Виділено спільні ознаки професійної діяльності, що впливають на ефективність її реалізації та якість життя загалом: ситуація постійної комунікації; інтенсивне міжособистісне спілкування з різними групами людей (діти, колеги, батьки, адміністрація та ін.); емоційні навантаження; необхідність у прийнятті рішень, пов'язаних із життям людини; персональна відповідальність за фізичне та психічне здоров'я дітей, відтворення, розвиток інтелектуального та культурного потенціалу суспільства тощо.

У контексті сучасної парадигми здоров'я окреслено змістову характеристику поняття "професійне здоров'я педагогічних працівників закладів дошкільної освіти" як комплексну характеристику здоров'я у конкретних умовах професійної діяльності, що характеризується адаптацією до впливу факторів професійного середовища, забезпечується достатнім для виконання певного виду професійної діяльності функціональним резервом

організму, проявляється через стан інтелектуального, фізичного, психічного, соціального і духовного благополуччя та орієнтована на організацію процесу здоров'язбереження дошкільників.

Структуру професійного здоров'я педагогічних працівників закладів дошкільної освіти представлено в дослідженні у сукупності кількох компонентів: *інтелектуальне* (стан інтелектуальної сфери, який актуалізує мотиви, знання, уміння щодо здоров'язбереження) *фізичне* (стан розвитку органів та систем організму, основу якого становлять морфологічні та функціональні резерви, що забезпечують адаптаційні реакції); *психічне* (стан психічної та емоційної сфери, основу якого становить загальний душевний комфорт, що забезпечує адекватну поведінкову реакцію); *духовне* (сукупність характеристик духовного світу особистості, особистісна потреба у засвоєнні системи загальнолюдських духовних цінностей, мотиваційно-ціннісне ставлення до складників духовної спадщини), *соціальне* (характер взаємовідносин із соціумом, основу якого становлять цінності та мотиви поведінки індивіда, рівень розвитку економічної, політичної, соціальної, духовної сфер життя) здоров'я.

Представлено авторську критеріально-показникову систему експериментальної роботи. Обґрунтовано базовий критерій оцінки досліджуваного явища – *стан* професійного здоров'я як узагальнену характеристику регуляторних властивостей організму людини, що забезпечують реалізацію нею професійної діяльності. Схарактеризовано поняття "ступінь збалансованості" (достатній, перехідний, високий) як характеристику оцінки досконалості професійного здоров'я на основі виокремлених показників (стан інтелектуального, фізичного, психічного та соціального здоров'я).

Доведено необхідність упровадження здоров'язбережувальних заходів для збереження та зміцнення професійного здоров'я педагогічних працівників закладів дошкільної освіти як пріоритетного напрямку державної політики у галузі охорони здоров'я.

У другому розділі – **"Розробка моделі системної організації методичної роботи закладів дошкільної освіти у площині збереження професійного здоров'я педагогічних працівників"** – схарактеризовано специфіку методичної роботи закладів дошкільної освіти, особливості використання рекреаційного підходу до організації здоров'язбережувальної діяльності у системі методичної роботи, представлено модель системної організації методичної роботи закладів дошкільної освіти у площині збереження професійного здоров'я педагогічних працівників.

Загальну стратегію оздоровлення педагогічних працівників закладів дошкільної освіти визначено ключовим засобом збереження та зміцнення

фізичного, психічного і духовного здоров'я дитини, а дієвим шляхом реалізації поставленого завдання – методичну роботу. Наголошено на комплексному та системному характері методичної роботи закладу дошкільної освіти з визначенням її ланок (компонент): *керуючі (зовнішнього управління* – центри професійного розвитку, інститути післядипломної педагогічної освіти; *внутрішнього управління* – педагогічна рада, адміністративний орган управління (директор ЗДО), методичний кабінет/науково-методичний центр/інформаційно-аналітичний та координаційний відділи) та *керовані* (вихователь-методист, відділення/об'єднання за спеціальностями, предметні комісії, творчі групи, творчі лабораторії, тимчасові комісії з питань методичної роботи, експертні групи, атестаційна комісія).

У площині основних напрямів методичної роботи виокремлено найбільш перспективні для реалізації здоров'язбережувальних заходів. Здійснено характеристику методичної роботи, що включає просвітницькі та профілактичні заходи, спрямовані на вивчення, моделювання процесу здоров'язбереження педагогічних працівників, організацію науково-методичного супроводу у попередженні, корегуванні та подоланні впливу несприятливих чинників на ефективність їхньої професійної діяльності та якість життя.

Доведено, що ефективним засобом переосмислення людиною значення збереження здоров'я, навичок його формування та зміцнення є рекреалогічний підхід. У результаті аналізу наукових джерел у галузі здоров'язбереження та рекреалогії виокремлено ключові принципи, що забезпечують його дієвість у межах завдань дослідження: комплексне використання *рекреаційних ресурсів* – компонентів природного середовища і феноменів соціокультурного характеру, які завдяки певним властивостям (унікальність, оригінальність, естетична привабливість, лікувально-оздоровча значущість тощо) підвищують ефективність використання базових *форм рекреаційної діяльності*; *збалансованість* форм рекреаційної діяльності, отримання задоволення від обраних шляхів відновлення життєвих ресурсів, використання активного середовища.

Обґрунтовано модель системної організації методичної роботи закладів дошкільної освіти у площині збереження професійного здоров'я педагогічних працівників, що вміщує цільовий, змістовий, процесуальний та діагностувально-результативний блоки (рис. 1).

У цільовому блоці моделі визначено мету та завдання перетворювальної здоров'язбережувальної діяльності на основі дієвого концептуального забезпечення (рекреалогічного підходу). Змістовий блок розкриває характер експериментальної роботи, де особливе місце відводиться авторській програмі творчої групи "Школа сприяння здоров'ю".

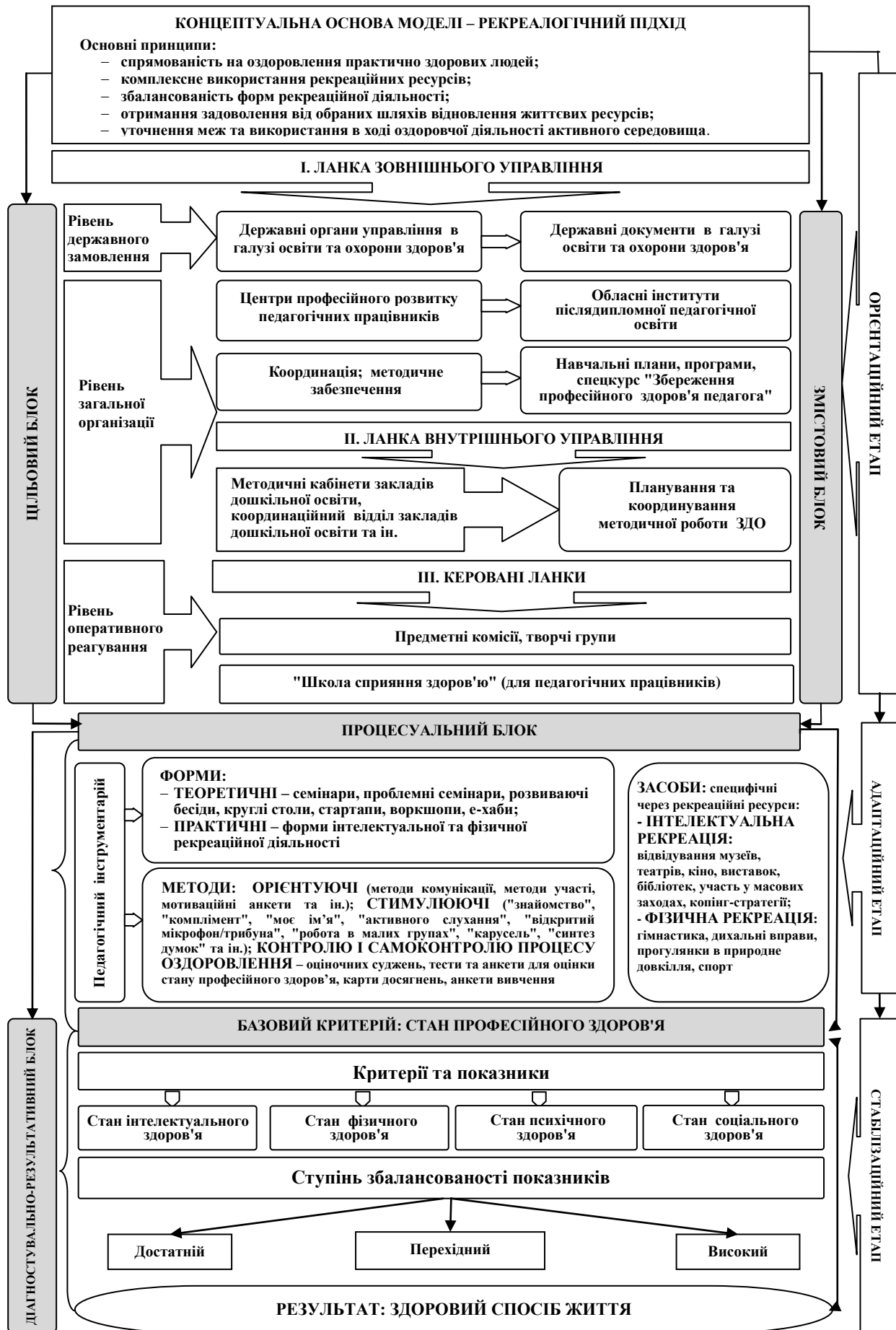

Рис. 1. Модель системної організації методичної роботи закладів дошкільної освіти у площині здоров'язбереження педагогічних працівників

Операційний – охоплює систему орієнтованих на збереження та зміцнення здоров'я форм, методів та засобів. Результативний блок моделі представлений на основі критеріїв, показників та ступенів збалансованості показників професійного здоров'я педагогічних працівників закладів дошкільної освіти. Доведено, що результатом упровадження авторської моделі є здоровий спосіб життя.

У третьому розділі – **"Експериментальна перевірка ефективності впровадження авторської моделі"** – представлено програму та організацію експериментальної роботи, обґрунтовано поетапне впровадження моделі системної організації методичної роботи закладів дошкільної освіти у площині збереження професійного здоров'я педагогічних працівників; проаналізовано результати формульованого етапу експерименту.

Для поглиблення теоретичних висновків щодо актуалізованої проблеми проведено констатувальний етап педагогічного експерименту. Результати його аналізу підтвердили недостатній ступінь збалансованості показників професійного здоров'я педагогічних працівників закладів дошкільної освіти відповідно до сучасної політики у галузі охорони здоров'я.

Обґрунтовано доцільність реалізації моделі системної організації методичної роботи закладів дошкільної освіти у площині збереження професійного здоров'я педагогічних працівників, упровадження якої здійснювалося у три етапи (орієнтаційний, адаптаційний, стабілізаційний). *Орієнтаційний етап* передбачав мотиваційно-просвітницьку діяльність на основі визначених цільових аспектів удосконалення змісту методичної роботи закладу дошкільної освіти у напрямі здоров'язбереження, розробку програми супроводу роботи творчої групи "Школа сприяння здоров'ю".

На *адаптаційному етапі* реалізовано мету та завдання розробленої програми. Практико-орієнтованим підґрунтям її впровадження визначено застосування відповідних *форм*: *теоретичних* – семінари, проблемні семінари, розвивальні бесіди, круглі столи, стартапи, воркшопи, е-хаби, *практичних* – форми інтелектуальної та фізичної рекреаційної діяльності; *методів* – *орієнтуючих* (методи комунікації, методи участі, мотиваційні анкети та ін.), *стимулюючих* ("знайомство", "комплімент", "моє ім'я", "активного слухання", "відкритий мікрофон/трибуна", "робота в малих групах", "карусель", "синтез думок" та ін.), *контролю і самоконтролю процесу оздоровлення* – оціночних суджень, тести та анкети для оцінки стану професійного здоров'я, карти досягнень, анкети вивчення утруднень тощо. *Стабілізаційний етап* упровадження моделі передбачав використання набутих знань, умінь і навичок здоров'язбереження у повсякденному житті (здоровий спосіб життя), підвищення ефективності професійної діяльності загалом та застосування

оздоровчого потенціалу із метою реалізації завдань фізичного, психічного та соціального розвитку дошкільників.

Аналіз результатів формувального етапу експерименту здійснено на основі двох наукових стратегій: *лонгітюдної*, що дозволило простежити динаміку змін стану професійного здоров'я кожного з учасників експериментальних і контрольних груп на початку і після завершення експерименту, та *порівняльної* – шляхом зіставлення результатів експериментальної роботи учасників експериментальних і контрольних груп.

Дані лонгітюдного дослідження засвідчили про значний ступінь збалансованості у характеристиках показників професійного здоров'я (інтелектуальний, фізичний, психічний, соціальний). Результати порівняльного аналізу дозволяють стверджувати про переваги показників експериментальних груп, порівняно з контрольними. Реалізація моделі і програми експериментальної роботи у процесі формувального етапу експерименту забезпечила позитивну динаміку збалансованості показників професійного здоров'я на високому та перехідному рівнях (таблиця 1).

Таблиця 1

**Ступінь збалансованості показників професійного здоров'я
педагогічних працівників закладів дошкільної освіти**

Ступінь збалансованості	Експериментальна група				Контрольна група			
	Початок експерименту		Завершення експерименту		Початок експерименту		Завершення експерименту	
	К-сть осіб	у %	К-сть осіб	у %	К-сть осіб	у %	К-сть осіб	у %
Високий	9	12,30	21	28,77	10	13,51	14	18,91
Перехідний	33	45,20	39	53,42	31	41,89	32	43,24
Достатній	37	50,68	13	17,80	34	45,94	28	37,84
Усього	73	100	73	100	74	100	74	100

У результаті порівняння кількісних показників констатувального та формувального етапів експерименту виявлено зростання високого рівня збалансованості професійного здоров'я педагогічних працівників з 12,30% до 28,77%, перехідного – з 45,20% до 53,42%. Ефективність упровадження авторської моделі підтверджено позитивною динамікою за кожним із виділених критеріїв (інтелектуальний, фізичний, психічний, соціальний) та низкою якісних змін: від здоров'язбережуваного супроводу педагогічних працівників закладів дошкільної освіти до самостійного визначення мети та завдань збереження та зміцнення власного здоров'я. Окрім того, засвідчено перехід від репродуктивного засвоєння знань, умінь у галузі збереження здоров'я до активного та свідомого використання життєвих навичок здоров'язбереження.

Результати експериментальної роботи перевірено за непараметричним $\hat{H}$ -критерієм Краскелла-Валліса ($\hat{H} > 5,99 \chi^2_{2,005}$ для кожного досліджуваного параметра).

Сформульовано висновки про ефективність реалізованої на формувальному етапі експерименту моделі.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено комплексний аналіз проблеми збереження професійного здоров'я педагогічних працівників закладів дошкільної освіти у системі методичної роботи на засадах рекреалогічного підходу, що уможливорює формулювання таких загальних висновків:

1. Обґрунтовано теоретико-методологічні засади проблеми збереження професійного здоров'я педагогічних працівників закладів дошкільної освіти та уточнено сутність базових понять дослідження на трьох рівнях теоретичного аналізу: загальнофілософському (діалектичні закони пізнання педагогічної дійсності, аксіологічний потенціал здоров'язбереження), загальнонауковому (системний, цілісний, синергетичний, особистісний наукові підходи), конкретнонауковому (провідні ідеї ноосферного, нормоцентричного, культурологічного, валеологічного, дискурсивного, феноменологічного, професіографічного підходів, концепція людського розвитку).

З'ясовано зміст, сутнісну характеристику базових понять дослідження. На підставі теоретичних узагальнень феномен здоров'я розглянуто з позицій філософсько-соціологічного, медико-біологічного, психолого-педагогічного напрямів. Простежено взаємозв'язок понять "професійне здоров'я педагогічних працівників закладів дошкільної освіти" та "здоров'я", "професійне здоров'я", "педагогічний працівник закладу дошкільної освіти".

З урахуванням спільних ознак професійної діяльності педагогічних працівників закладів дошкільної освіти, що впливають на ефективність її реалізації та якість життя загалом, окреслено змістову характеристику поняття "професійне здоров'я педагогічних працівників закладів дошкільної освіти" як комплексну характеристику здоров'я у конкретних умовах професійної діяльності, що характеризується адаптацією до впливу факторів професійного середовища, забезпечується достатнім для виконання певного виду професійної діяльності функціональним резервом організму, проявляється через стан інтелектуального, фізичного, психічного, соціального і духовного благополуччя та орієнтована на організацію процесу здоров'язбереження дошкільників.

2. На основі багатокomпонентної характеристики здоров'я розроблено структуру професійного здоров'я педагогічних працівників закладів дошкільної освіти у сукупності визначених компонентів: інтелектуальне, фізичне, психічне, духовне, соціальне здоров'я.

Представлено критеріально-показникову систему експериментальної роботи. Охарактеризовано поняття "стан професійного здоров'я" як базовий критерій оцінки досліджуваного явища. Використано поняття "ступінь збалансованості" як характеристику оцінки досконалості професійного здоров'я на основі виділених показників (стан інтелектуального, фізичного, психічного, соціального здоров'я).

3. Дієвим шляхом включення педагогічних працівників закладів дошкільної освіти у оздоровчу діяльність визначено методичну роботу. Її комплексний і системний характер визначається узгодженою взаємодією її ланок (компонент): *керуючі (зовнішнього управління* – центри професійного розвитку, інститути післядипломної педагогічної освіти; *внутрішнього управління* – педагогічна рада, адміністративний орган управління (директор ЗДО), методичний кабінет/науково-методичний центр/інформаційно-аналітичний та координаційний відділи) та *керовані* – вихователь-методист, відділення/об'єднання за спеціальностями, предметні комісії, творчі групи, творчі лабораторії, тимчасові комісії з питань методичної роботи, експертні групи, атестаційна комісія.

Визначено перспективність реалізації оздоровчих заходів у ході методичної роботи. Окреслено особливості використання рекреалогічного підходу до організації здоров'язбереження у системі методичної роботи. Виокремлено ключові принципи, що забезпечують його дієвість у галузі охорони здоров'я: комплексне використання рекреаційних ресурсів, збалансованість форм рекреаційної діяльності, отримання задоволення від обраних шляхів відновлення життєвих ресурсів, використання активного середовища. Наголошено на оздоровчому потенціалі рекреалогії та доведено ефективність його застосування для забезпечення умов здоров'язбереження педагогічних працівників.

4. Розроблено модель системної організації методичної роботи закладів дошкільної освіти у площині здоров'язбереження в поєднанні цільового, змістового, процесуального та діагностувально-результативного блоків.

Доведено, що поетапне впровадження моделі (орієнтаційний, адаптаційний, стабілізаційний етапи) забезпечило підвищення ступеня збалансованості показників професійного здоров'я (інтелектуальний, фізичний, психічний, соціальний). Схарактеризовано форми і методи реалізації оздоровчих заходів у методичну роботу закладів дошкільної освіти. Особливе місце відведено авторській програмі, що забезпечує ефективну діяльність творчої групи "Школа сприяння здоров'ю". Доведено, що результатом упровадження авторської моделі є здоровий спосіб життя педагогічних працівників.

5. Здійснено експериментальну перевірку ефективності авторської моделі на основі завдань, визначених програмою експериментальної роботи. Ефективність і доцільність упровадження розробленої моделі доведено за допомогою методів математичної статистики, про що свідчить підвищення узагальнюючих показників стану професійного здоров'я, ступінь збалансованості його показників (інтелектуальний, фізичний, психічний, соціальний). Проведене дослідження не претендує на повноту розкриття проблеми здоров'язбереження педагогічних працівників закладів дошкільної освіти. До подальших напрямів наукових розвідок можна віднести такі, як науково-методичне забезпечення просвітницької та профілактичної роботи у галузі збереження здоров'я педагогічних працівників, розробка дослідницького інструментарію, що узгоджує поняття здоров'язберігаючої компетентності та стану здоров'я, новітніх методик оздоровлення педагогів, компаративний аналіз актуалізованої проблеми.

Список публікацій здобувача за темою дисертації

Наукові праці, у яких опубліковані основні результати дисертації

1. Кучинська, Л. Ф., 2019. Теоретичні аспекти проблеми збереження професійного здоров'я педагогічних працівників закладів дошкільної освіти. *Проблеми освіти: зб. наук. пр.*, вип. 92, с. 39-44.
2. Кучинська, Л. Ф., Сидорчук, Н. Г., 2019. Методологічні засади дослідження збереження проблеми збереження професійного здоров'я педагогічних працівників закладів дошкільної освіти. *Нові технології навчання: зб. наук. пр.*, вип. 92, с. 170-177.
3. Кучинська, Л. Ф., 2019. Збереження професійного здоров'я педагогічних працівників закладів дошкільної освіти як наукова проблема. *American Journal of Fundamental, Applied & Experimental Research*, 3 (14), с. 30-34.
4. Кучинська, Л. Ф., 2020. Педагогічні умови збереження професійного здоров'я фахівців закладів дошкільної освіти. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*. Житомир: Вид-во Житомирського держ. ун-ту імені І. Франка, вип. 1 (100), с. 24-32.
5. Кучинська, Л. Ф., 2020. Методичні засади формування здоров'язбережувальної компетентності фахівців закладів дошкільної освіти. *Нові технології навчання: зб. наук. пр.*, вип. 94, с. 215-220.
6. Кучинська, Л. Ф., 2020. Організація методичної роботи у закладах дошкільної освіти на засадах збереження професійного здоров'я педагогічних працівників. *Освітні обрії: наук.-пед. журн.*, вип. 1 (5), с. 116-119.

7. Кучинська, Л. Ф., 2020. Модель збереження професійного здоров'я фахівців закладів дошкільної освіти. *Інноваційна педагогіка: наук. журн.*, вип. 23, с. 156-161.

Опубліковані праці апробаційного характеру

8. Кучинська, Л. Ф., 2014. Інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій в систему методичної роботи з педагогічними працівниками. *Формування професійної компетентності майбутніх педагогів дошкільної та початкової освіти: зб. наук. пр.* Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, с. 192-201.

9. Кучинська, Л. Ф., 2019. Збереження професійного здоров'я педагогічних працівників закладів дошкільної освіти на засадах рекреаційного підходу. *Підготовка майбутніх фахівців у контексті становлення Нової української школи: зб. наук. пр.* Житомир: ФОП "Н. М. Левковець", с. 275-280.

10. Кучинська, Л. Ф., 2019. Рекреалогічні засади збереження професійного здоров'я педагогічних працівників в системі методичної роботи закладів дошкільної освіти. *Компетентнісні засади освітньо-виховного процесу в умовах ціложиттєвого навчання: зб. наук. пр. молодих дослідників.* Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, вип. 3, с. 135-144.

11. Кучинська, Л. Ф., 2019. Методологічні засади дослідження проблеми збереження професійного здоров'я педагогічних працівників закладів дошкільної освіти. *Тенденції розвитку педагогічної освіти в Україні: тези доп. XXI Міжнародної наук.-практ. конф.* Житомир: Житомирський держ. ун-т ім. Івана Франка, с. 112-117.

12. Кучинська, Л. Ф., 2019. Педагогічні умови збереження професійного здоров'я фахівців закладів дошкільної освіти. *Інновації у професійній підготовці педагога в умовах євроінтеграції освітнього процесу: погляд науковців і практиків: тези доп. Всеукр. наук.-практ. конф.* Київ, с. 120-125.

13. Кучинська, Л. Ф., 2019. Сутність збереження професійного здоров'я педагогічних працівників закладів дошкільної освіти. *Педагогіка партнерства як основа розвитку суб'єктів освітньої діяльності в умовах Нової української школи: тези доп. регіональної наук.-практ. конференції.* Житомир: КЗ "Житомирський ОППО" ЖОР, с. 91-96.

14. Кучинська, Л. Ф., 2020. Рекреалогічний підхід до збереження професійного здоров'я фахівців закладів дошкільної освіти. *Напрямки та сучасні фактори розвитку професійної компетентності педагога: суспільно-гуманітарні аспекти: тези доп.* Житомир: КЗ "Житомирський ОППО" ЖОР, с. 90-94.

15. Кучинська, Л. Ф., 2020. Здоров'язбережувальні технології як складова збереження професійного здоров'я педагогів закладів дошкільної освіти. *Андрагогічний супровід особистісного та професійного зростання педагога: тези доп. регіональної наук.-практ. конф.* Житомир: КЗ "Житомирський ОППО" ЖОР, с. 191-197.

16. Кучинська, Л. Ф., 2020. Інноваційні підходи до організації методичної роботи з педагогами закладів дошкільної освіти. *Безперервний професійний розвиток педагогічних працівників Нової української школи в умовах післядипломної освіти регіону*: тези доп. регіональної наук.-практ. інтернет-конф. (онлайн). Житомир: КЗ "Житомирський ОППО" ЖОР, с. 68-73.

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

17. Кучинська, Л. Ф., 2017. Сучасні підходи до навчання дітей дошкільного віку правил безпеки. *Житомирщина педагогічна: ел-ий наук.-метод. журн. КЗ "Житомирський ОППО"*. Житомир: КЗ "Житомирський ОППО" ЖОР, 1(5), с. 40-45.

18. Кучинська, Л. Ф., 2018. Діяльнісний підхід до особистісного розвитку дитини старшого дошкільного віку через призму освітньої програми "Впевнений старт" *Креативна педагогіка: наук.-метод. журн.* Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, вип. 13, с. 77-81.

19. Кучинська, Л. Ф., 2017. Використання інтерактивних методів в системі семінарських занять з педагогами як засіб підвищення їх професійної компетентності. *Матеріали IX Міжнародного фестивалю педагогічних інновацій*. Черкаси: КНЗ "ЧОПОПП" ЧОР, с. 254-260.

20. Кучинська, Л. Ф., 2017. Формування екологічно доцільної поведінки старших дошкільників в контексті освіти для сталого розвитку. *Реалізація принципів педагогіки емпатерменту як ефективного механізму впровадження освіти для сталого розвитку дошкільників*: матер. Всеукр. наук.-практ. семінару. Житомир: КЗ. "Житомирський ОППО" ЖОР, с. 62-67.

АНОТАЦІЯ

Кучинська Л. Ф. Рекреалогічні засади збереження професійного здоров'я педагогічних працівників у системі методичної роботи закладів дошкільної освіти. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії (кандидата педагогічних наук) за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти, Житомирський державний університет імені Івана Франка, Житомир, 2021.

У дисертації представлено результати науково-теоретичного аналізу проблеми збереження професійного здоров'я педагогічних працівників закладів дошкільної освіти на засадах рекреалогічного підходу. З'ясовано потенціал рекреалогії, рекреалогічних ресурсів для впровадження оздоровчих заходів у систему методичної роботи закладів дошкільної освіти. Розроблено структуру професійного здоров'я педагогічних працівників закладів дошкільної освіти як образ досліджуваного явища. Здійснено моделювання системної організації методичної роботи закладів дошкільної освіти у

площині збереження здоров'я педагогічних працівників. Експериментально підтверджено ефективність моделі системної організації методичної роботи закладів дошкільної освіти у площині здоров'язбереження педагогічних працівників.

Ключові слова: здоров'я, професійне здоров'я, педагогічні працівники закладів дошкільної освіти, професійне здоров'я педагогічних працівників закладів дошкільної освіти, методична робота закладу дошкільної освіти, рекреалогічний підхід.

АННОТАЦИЯ

Кучинская Л.Ф. Рекреалогические основы сохранения профессионального здоровья педагогов в системе методической работы учреждений дошкольного образования. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени доктора философии (кандидата педагогических наук) по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования, Житомирский государственный университет имени Ивана Франко, Житомир, 2021.

В диссертации представлены результаты научно-теоретического анализа проблемы сохранения профессионального здоровья педагогов учреждений дошкольного образования на основе рекреалогического подхода. Определен потенциал рекреалогии, рекреалогических ресурсов для внедрения оздоровительных мероприятий в систему методической работы учреждений дошкольного образования. Разработана структура профессионального здоровья педагогов учреждений дошкольного образования как образ изучаемого явления. Осуществлено моделирование системной организации методической работы учреждений дошкольного образования в направлении сохранения здоровья педагогов. Экспериментально подтверждена эффективность модели системной организации методической работы учреждений дошкольного образования в направлении сохранения здоровья педагогов.

Ключевые слова: здоровье, профессиональное здоровье, педагогические сотрудники учреждений дошкольного образования, профессиональное здоровье педагогов учреждений дошкольного образования, методическая работа учреждения дошкольного образования, рекреалогический подход.

ABSTRACT

Kuchynska L. F. Recreation principles of maintaining teachers' professional health in the system of methodical work in preschool educational institutions – Qualified scientific work on the rights of the manuscript.

The dissertation for the degree of Doctor of Philosophy (Candidate of Pedagogical Sciences) in specialty 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education, Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, 2021.

The dissertation presents the results of scientific and theoretical analysis of the problem of maintaining teachers' professional health in preschool educational institutions.

The methodical work with its systemic nature and cohesion of components is defined as one of the effective ways of improving teachers' health in preschool educational institutions. The potential of recreational activities aiming at maintaining and improving health in the system of methodical work of preschool educational institutions is described. The key principles that ensure the effectiveness of the recreational approach in health care sector are identified; these are integrated use of recreational resources, balance of recreational activities, refreshment of health and spirits by enjoyment and use of an active environment.

The scientific novelty of the research is that in the dissertation: for the first time the potential of the recreational approach for improving teacher's health in preschool educational institutions is revealed; key components and content (objective, substantive, procedural and diagnostic and effective blocks) of the model of the systemic organization of methodical work in preschool educational institutions in terms of professional health are theoretically substantiated and presented; criteria and evaluation indicators of teachers' professional health status in preschool educational institutions are introduced; the meaning of such a concept as "level of balance" aiming at defining the professional health status is clarified; the means of methodical work realization in preschool educational institutions are improved; approaches, content, forms, methods and means of maintaining teachers' health in preschool educational institutions are described; the essence of the basic concepts of the research such as "health", "professional health", "recreational approach", "methodical work aiming at maintaining teachers' health in preschool educational institutions" is specified; further development of the conceptual provisions of methodical work aimed to maintain teachers' health in preschool educational institutions, as well as theoretical and practical aspects of the implementation of the recreational approach in the process of improving teachers' health is observed.

The stages of implementation of the author's model of the systemic organization of methodical work in preschool educational institutions in terms of maintaining teachers' health (orientation, adaptation, stabilization stages) are singled out. The author's program of the creative group "Health improving school" is highlighted.

The practical significance of the study is that its results can be used to solve the problem of maintaining teachers' health in preschool educational institutions by means of the systemic organization of methodical work using recreational resources. Based on the results of the research, the author's program of the creative group "Health improving school" is introduced and implemented as one of the forms of methodical work in preschool educational institutions. The materials of the dissertation can be used by teachers in preschool educational institutions, lecturers in higher educational institutions in order to improve the process of professional training of pedagogical staff in preschool educational institutions, as well as in the system of postgraduate pedagogical education.

Key words: health, professional health, teachers in preschool educational institutions, professional health of teachers in preschool educational institutions, methodical work of preschool educational institutions, recreational approach.